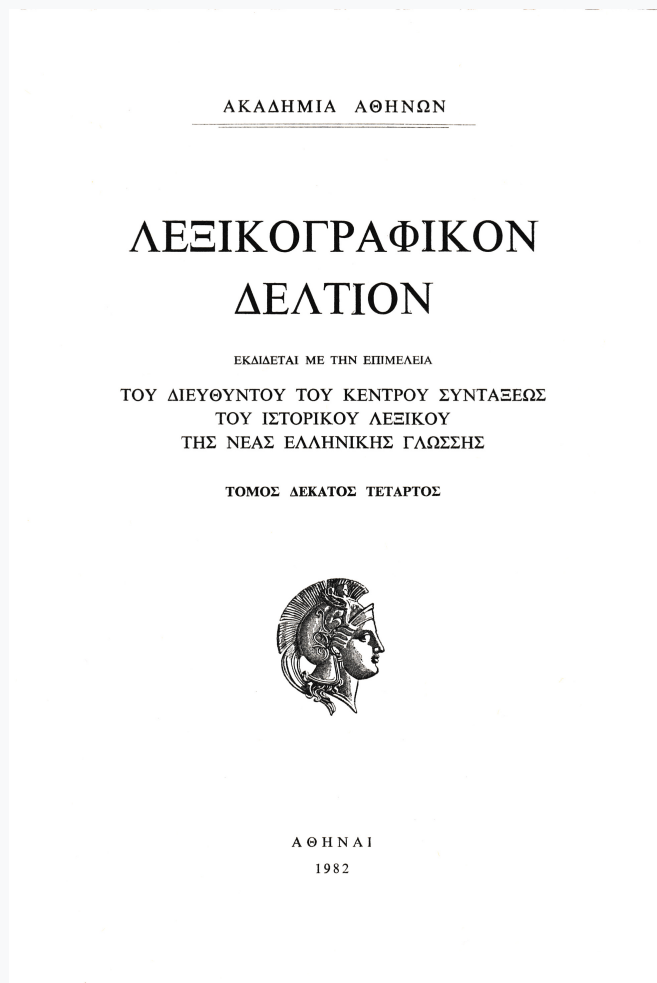

Lexicographic Bulletin

Vol 14 (1982)

Lexicographic Bulletin

**Ἀρχαιοπινῆ ὀνόματα φυτῶν στὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα
τῆς Ἰκαρίας**

Dimitrios Krekoukias

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ

1982

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

BULLETIN LEXICOGRAPHIQUE

14 (1982)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ

1982

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΕ ΚΟΙΝΩΣ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ

Λεωφόρος Συγγροῦ 129 - Β. Δίπλα 1

Διευθυντής : ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α. ΚΡΕΚΟΥΚΙΑΣ

ACADÉMIE D'ATHÈNES
CENTRE DE RÉDACTION DU DICTIONNAIRE HISTORIQUE
DU GREC MODERNE (LANGUE COMMUNE
ET DIALECTES)

129, Bd Sygrou - 1, rue V. Dipla. Athènes

Directeur : DÉMÈTRE A. KRÉKOUKIAS

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδες
<i>Δημητρίου Α. Κρεκούκια</i> : Ἀρχαιοπινῆ στοιχεῖα στὸ ἀγροτοποιο- μενικὸ λεξιλόγιο τῆς Λήμνου.....	5- 19
<i>Δημητρίου Α. Κρεκούκια</i> : Ἀρχαιοπινῆ ὀνόματα φυτῶν στὸ γλωσ- σικὸ ἰδίωμα τῆς Ἰκαρίας.....	21- 26
<i>Χριστοφόρου Γ. Χαραλαμπάκη</i> : Τὸ πρόβλημα τῶν ἰδιωματικῶν στοιχείων στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία.....	27- 51
<i>Christoph Charalambakis</i> : Forschungsbericht über die sprach- wissenschaftlichen Studien in Griechenland (1971-1980).	53- 85
<i>Ἀγαπητοῦ Γ. Τσοπανάκη</i> : Ἑτυμολογικά.....	87- 99
<i>Νικολάου Γ. Κοντοσοπούλου</i> : Ὁ Γλωσσικὸς Ἀτλας τῆς Ἑλλάδος. Νέοι προσανατολισμοί.....	101-121
<i>Ἀναστασίας Κατσίκη-Γκιβάλου</i> : Τὸ οὐσιαστικὸ καὶ τὸ ρῆμα στὴν ποίησι τοῦ Κ. Π. Καβάφη.....	123-141
<i>Ἐλευθερίας Γιακουμάκη</i> : Ἡ γλῶσσα τῆς «Ὀδύσσειας» τοῦ Ν. Καζαντζάκη.....	143-167
<i>Σταύρου Γ. Κατσουλέα</i> : Τὰ ἐπαγγελματικά, σκωπτικά καὶ τοπικά ἐπώνυμα τῆς Βλάστης τοῦ νομοῦ Κοζάνης.....	169-194
<i>Ἀγγέλου Γ. Ἀφρουδάκη</i> : Ἀπὸ τὸ τοπωνυμικὸ τῆς ΒΔ. Γορτυνίας	195-240
<i>Ἀντωνίου Μπουσμπούκη</i> : Σύνταξι τοῦ ἄρθρου μὲ ἐπιρρήματα στὴ νέα Ἑλληνικὴ καὶ τὴν Ἀρωμουνικὴ (Κουτσοβλαχικὴ).....	241-242
<i>Χριστίνας Μπασέα-Μπεζαντάκου</i> : Ἡ σημερινὴ γλωσσικὴ κατά- στασι στὸ νομὸ Πιερίας.....	243-254
<i>Ἀναστασίας Κατσίκη-Γκιβάλου</i> : Ἡ φύσι τοῦ λεκτικοῦ συμβόλου	255-262
<i>Κώστα Καραποτόσογλου</i> : Ἑτυμολογικὰ ἀνάλεκτα.....	263-288
Ἐκθεσι διαγωνισμοῦ τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1980.	289-298

ΑΡΧΑΙΟΠΙΝΗ ΟΝΟΜΑΤΑ ΦΥΤΩΝ ΣΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ ΤΗΣ ΙΚΑΡΙΑΣ

Οι κάτοικοι τῆς Ἰκαρίας, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι νησιῶτες, ἀπομονωμένοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἦταν φυσικὸ νὰ κρατήσουν ἀλώβητα ὄχι μόνο τὰ παλαιὰ τους ἤθη, ἔθιμα, δοξασίες, τρόπο ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἓνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ λέξεις καὶ φράσεις παλαιές, παλαιότατες, ποὺ οἱ ρίζες τους φτάνουν καὶ σχεδὸν ἀνταμώνουν τὶς ρίζες τῆς φυλῆς μας. Οἱ ἐπιδρομὲς τῶν πολυωνύμων βαρβάρων λαῶν, καθὼς καὶ οἱ μακροχρόνιες κατοχὲς τοῦ νησιοῦ, στάθηκαν ἀδύναμες νὰ ἀλλοιώσουν αἰσθητὰ τὸ παλιὸ Ἰκαριώτικο γλωσσικὸ ἰδίωμα.

Στὴν ἀνακοίνωσή μου αὐτὴ θὰ ἀναφερθοῦν λέξεις ἀρχαῖες ἢ ἀρχαιοπινεῖς ποὺ ἀναφέρονται στὸν φυτικὸ κόσμον τοῦ νησιοῦ.

ἀγέλαμος καὶ ἀέλαμος (ὀ) : τὸ φυτὸ ἀγριόβρομη, ἡ ἔλυμος τῶν ἀρχαίων. Προσδιορίζοντας τὴν φύση καὶ τὴν χρησιμότητα τοῦ φυτοῦ αὐτοῦ ὁ Διοσκορίδης γράφει : «ἡ ἔλυμος δέ, ἦν τινες μελίην καλοῦσι, τῶν σιτηρῶν ἔστι σπερμάτων, κέγχρω ὁμοίων, ὡσαύτως σιτοποιουμένη καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ ἀρμόζουσα» (δηλαδὴ σὰν φάρμακο κατὰ τῆς εὐκοιλιότητος καὶ τῆς δυσουρίας, καθὼς καὶ τὸ ζεσταμένο σὲ τηγάνι ἀλεύρι τῆς σὰ γιαιτρικὸ κατὰ τοῦ κοιλόπονου) ¹. Ἐς σημειωθεῖ πὼς ὁ πρακτικὸς αὐτὸς τρόπος τῆς θεραπείας τοῦ κωλικοῦ τῶν ἐντέρων ἔχει κληροδοτηθεῖ ἀπὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα τὰ παλιὰ «διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων» ² μέχρι σήμερα σὲ πολλὰ μέρη τῆς στεριανῆς καὶ νησιώτικης Πατρίδας μας ³.

ἄγρουστη (ἦ) : ἡ ἀγριάδα, ποὺ τὸ ὄνομά της τὸ πῆραν ὅλα τὰ ὅμοια της φυτὰ, τὰ ἀγρωστώδη, καὶ τὸ ζουμί της τὸ πίνουν γιὰ τὴ νεφρολιθίαση οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ χρόνια ἀκόμη τοῦ Διοσκορίδη ⁴, τοῦ Γαληνοῦ ⁵, τοῦ Ἀέτιου ⁶ καὶ τοῦ Παύλου τοῦ Αἰγινήτη ⁷.

ἄνγαθος καὶ ἄνγαθ-θος (ὀ) : τὸ κοινὸ γαῖδουράγκαθο, ὁ ἄκανθος τοῦ Ἀριστοτέλη ⁸, τοῦ Θεόκριτου ⁹ καὶ τοῦ Διοσκορίδη ¹⁰.

1. Ὑλ. ἰατρ. 2, 98.

2. Θουκυδ. 2, 36, 1.

3. Ἀπὸ δελτία τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ καὶ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου.

4. Ὑλ. ἰατρ. 4, 29.

5. Γαλην. 11, 810.

6. Ἀέτ. 1 (στὴ λ., ἀγρωστις).

7. Παῦλ. Αἰγιν. 7, 3 (στὴ λ. ἀγρωστις).

8. Ἀπόσπ. 269.

9. Εἰδύλλ. 1, 55.

10. Ὑλ. ἰατρ. 3, 17.

- ἀθρόμβη** (ή) : τὸ ἀρωματικὸ φυτό θρούμπη, ἢ θύμβρα τοῦ Εὐπόλη¹¹, τοῦ Θεόφραστου¹² καὶ τοῦ Διοσκορίδη. Κατὰ τὸν τελευταῖο τὸ γνῶριμο τοῦτο φυτό, ἢ θύμβρα, εὐδοκιμεῖ «ἐν λεπτογείοις καὶ τραχέσι τόποις» καὶ εἶναι «ὁμοία θύμῳ»¹³, δηλ. μοιάζει μὲ τὸ θυμάρι.
- ἀκισσαρὲ καὶ ἀκισσαριά** (ή) : ὁ ἀρχαῖος κίσσαρος, κίσθαρος καὶ κίσθος. Τὰ φύλλα του εἶναι ἄριστο ἀντισηπτικὸ καὶ ἐπουλωτικὸ στὶς πληγές. Αὐτὴ τὴν πληροφορία ἔχουμε ἀπὸ τὸ χωριὸ Χριστὸς τοῦ νησιοῦ τοῦ Ἰκαροῦ¹⁴. Καὶ κατὰ τὸν πατέρα τῆς Ἑλληνικῆς Φαρμακολογίας, τὸν Διοσκορίδη, τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη τοῦ φυτοῦ αὐτοῦ «καταπλασθέντα νομᾶς ἐφίστησι, σὺν κηρωτῇ δὲ πυρίκαυτα καὶ παλαιὰ ἔλκη ἰᾶται»¹⁵.
- ἀκόνυζα καὶ ἀκονυζὲ** (ή) : ἡ θήλεια κόνυζα τοῦ Θεόφραστου¹⁶, ἡ βαρύοσμος κόνυζα τοῦ Διοσκορίδη¹⁷, ποὺ ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιὰ μέχρι τις μέρες μας τὴ χρησιμοποιοῦσαν καὶ τὴ χρησιμοποιοῦν σὰν ἓνα καλὸ ἐντομοκτόνο. Σὲ πολλὰ μέρη τὸ φυτό αὐτὸ τὸ λένε ψύλληθρο, γιατί τὸ ἔστρωναν κάτω ἀπὸ τὰ κρεβάτια τῶν σπιτιῶν καὶ σκότωναν τοὺς ψύλλους. Καὶ ὁ Διοσκορίδης τὰ ἴδια μᾶς πληροφορεῖ : «δύναται δὲ ὁ θάμνος σὺν τοῖς φύλλοις ὑποστρωννύμενος καὶ θυμιώμενος θηρία διώκειν καὶ κώνωπας ἀπελαύνειν· κτείνει δὲ καὶ ψύλλους»¹⁸.
- ἀλισφακιά καὶ μελισπακιά** (ή) : τὸ ἐλελίσφακον.
- ἀλωῖνα** (ή) : ἀντὶ ἀνωδίνα, καὶ τοῦτο ἀντὶ ἀνωνίδα. Ἡ ἀρχαία ἀνωνίς¹⁹ ποὺ εἶναι ἓνας παράλληλος τύπος τοῦ ὄνωνις ἢ ὄνωνίς.
- ἀνδραχλος** (ὀ) : τὸ δασικὸ δέντρο Κόμαρος ἢ ἀνδράχνη, ἢ κοινὴ ἀγριοκουμαριά, ἢ ἀνδράχλη τοῦ Θεόφραστου²⁰, ἢ ἀνδραχνος τοῦ Πausανία πού, ἀναφέροντας στὴν Περιήγησή του γιὰ τὸ δασωμένο Ἑλικῶνα, μᾶς λέγει : «Καὶ οἱ τῆς ἀνδράχνου θάμνοι παρέχονται τὸν πανταχοῦ καρπὸν αἰξίν ἡδιστον»²¹.
- ἄριος** (ὀ) : τὸ δασικὸ δέντρο Δρῦς ἢ ἀρία, ἢ ἀρία τοῦ Θεόφραστου²².
- ἄρτηκας** (ὀ) : τὸ φυτό Νάρθηξ ὁ κοινὸς (*Ferula communis*), ὁ νάρθηξ τοῦ Θεόφραστου²³ καὶ τοῦ Διοσκορίδη²⁴. Στὸ κούφιο στέλεχος του ὁ Προμηθεὺς ἔβαλε τὸ κλεμμένο ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο «πῦρ» γιὰ νὰ τὸ φέρει στὸν πρωτόπλαστο ἄνθρωπό του : «κλέψας πυρὸς τηλέσκοπον αὐγὴν ἐν κοίλῳ νάρθηκι»²⁵.
- ἀσπάλαθρας** (ὀ) καὶ **ἀσπόφιλας** (ὀ) : τὰ φυτὰ ἀσπάλαθος (ὀ) καὶ ἀσφόδελος (ὀ).

11. Εὐπολ. 14, 5.

12. Φυτ. αἰτ. 3, 1, 4.

13. Ὑλ. ἰατρ. 3, 37.

14. Ἀπὸ δελτίο τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

15. Ὑλ. ἰατρ. 1, 97.

16. Φυτ. ἰστ. 6, 2, 6.

17. Ὑλ. ἰατρ. 3, 121, 1.

18. Ὑλ. ἰατρ. 3, 121, 2.

19. Διοσκορ., Ὑλ. ἰατρ. 3, 18.

20. Φυτ. ἰστ. 1, 5, 2 καὶ 1, 9, 3.

21. Πausαν. 9, 28, 1.

22. Φυτ. ἰστ. 3, 16, 3.

23. Φυτ. ἰστ. 1, 2, 7.

24. Ὑλ. ἰατρ. 3, 77.

25. Ἡσίοδ., Θεογ. 566-567.

- ἀσταρακιά (ή) και ἀστοιβή (ή) : οἱ θάμνοι στύραξ ²⁶ και στοιβή ²⁷ τῶν παλαιῶν μας προγόνων.
- ἀφρωνιά και βρωνιά (ή) : "Ἐτσι λέγεται στὸ Περδίκι και στὸν Κάμπο τῆς Ἰκαρίας ἀντίστοιχα ἡ βρωνία τοῦ Διοσκορίδη ²⁸ και τοῦ Γαληνοῦ ²⁹, πού τὰ βλαστάρια τῆς μὲ τις διουρητικὲς τους ἰκανότητες εἶναι γνωστὰ ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ χρόνια μέχρι σήμερα.
- ἀχινόποδας (ὀ), ἀχινόποδο (τὸ) και χινοπόδι (τὸ) : "Ἐτσι λέγεται σὲ διάφορα μέρη τῆς Ἰκαριακῆς γῆς ὁ ἀγκαθερός θάμνος ἐχινόπους τῶν ἀρχαίων, ὁ Ἐχινόπους ὁ ἀκανθόκλαδος (*Gemista acanthoclada*) τῶν βοτανολόγων μας.
- ἀχλάδα (ή) : ἡ ἀγριαπιδιά, ἡ μεσαιωνικὴ ἀχλάς ³⁰, ἡ ἀχράς τῶν ἀρχαίων.
- ἀψιθιά (ή) : ἡ ἀψιθία τοῦ Ἀλέξανδρου τοῦ Τραλλιανοῦ ³¹, τὸ ἀψιθιον τοῦ Θεόφραστου ³² και τοῦ Διοσκορίδη ³³.
- βρῆχο (τὸ) : ἡ φτέρη και νερόβρηχο (τὸ) : τὸ ἀδιάντον. Βρηχωτὴ ἐπίσης εἶναι ὄνομα μιᾶς τοποθεσίας στὸν Εὐδηλο. Στὸ νοῦ μας ἔρχονται τὰ παλιὰ ὀνόματα τοῦ φυτοῦ βρῆχος (ή) ³⁴, βλῆχρον (τὸ) ³⁵, βλῆτρον (τὸ) ³⁶, βλάθρον ³⁷, βλάχρον ³⁸ και βλάχρον ³⁹.
- δρῦς (ὀ) : ἡ βαλανιδιά, ἡ δρῦς ἢ ὁ δρῦς τῶν ἀρχαίων.
- ἐρνιά και ἐρινὲ (ή) : ἡ ἀγριοσυκιά, ὁ ἐρινεός.
- θιλύκι (τὸ) : "Ἐτσι λένε στὸ χωριὸ Καρκινάγρι ἓνα θαμνόδεντρο μὲ φύλλα στὸ σχῆμα και τὸ χρῶμα τῆς ἐλιάς και στὴν ἴδια μὲ τὴν ἐλιά οἰκογένεια. Εἶναι ἡ ἀείφυλλος «φιλύκη» τοῦ Θεόφραστου ⁴⁰. "Ἄς σημειωθεῖ πῶς τὸ δέντρο εἶναι γνωστὸ στὸ νησί και μὲ τὰ ὀνόματα λέπρινος και λιόπρινας, δηλαδὴ ἐλαιόπρινος.
- καυκαλίδα (ή) : τὸ μοσκολάχανο καυκαλὶς τοῦ Θεόφραστου ⁴¹, τοῦ Νίκανδρου ⁴², τοῦ Διοσκορίδη ⁴³ και τῶν Γεωπονικῶν ⁴⁴.

26. Ἡρόδ. 3, 107. Στράβ. 12, 7, 3. Πλούταρχ., Λύσανδρ. 28.

27. Ἰπποκρ., Γυναικ. 2, 186. Θεόφρ., Φυτ. ἰστ. 6, 13. Διοσκορ., Ὑλ. ἰατρ., 4, 12.

28. Ὑλ. ἰατρ. 4, 183, 2.

29. Γαλην. 11, 828.

30. Σχόλ. Θεόφρ. Εἰδύλλ. 1, 134.

31. Ἀλέξ. Τραλλ. 1, 10.

32. Φυτ. ἰστ. 1, 12, 1.

33. Ὑλ. ἰατρ. 3, 23.

34. Θεόφρ., Φυτ. αἰτ. 1, 7, 4. Ψευδο-Διοσκορ. 3, 31.

35. Διοσκορ., Ὑλ. ἰατρ. 4, 184.

36. Νίκανδρ., Θηρ. 39.

37. Ἡσύχ.: βλάθρον· φυτὸν πτέρει ὄν ὅμοιον, ὅπερ ἔνιοι βλάχρον.

38. Φαν. ἰστ. 25, Σχολ. Νίκανδρ. Θηρ. 39.

39. Ἡσύχ. στή λ. βλάχρον.

40. Φυτ. ἰστορ. 1, 9, 3, και 3, 3, 1.

41. Φυτ. ἰστορ. 7, 7, 1.

42. Θηρ. 843.

43. Ὑλ. ἰατρ. 2, 139.

44. Γεωπον. 12, 32.

- κέγχρος** (ό) : τὸ καλαμπόκι. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχαίου κέγχρου ἔμεινε στὸ φυτό ποὺ ἀργότερα ἀρχισαν νὰ καλλιεργοῦν, τὸν ἀραβόσιτο, τὸ καλαμπόκι.
- κολοκάσι** (τὸ) καὶ **κολοκασιά** (ἡ) : τὸ φυτό Κολοκασία ἢ τῶν ἀρχαίων (*Colocassia antiquorum*) τῶν βοτανολόγων μας ⁴⁵, τὸ κολοκάσιον τοῦ Νίκανδρου ⁴⁶, τοῦ Δίφιλου ⁴⁷ καὶ τοῦ Διοσκορίδη ⁴⁸, ἢ κολοκασία τοῦ Πλίνιου ⁴⁹.
- κρίταμα** (τὸ) : τὸ φυτό κληθμον, ποὺ φυτρώνει πάντα σὲ παραλιακὰ μέρη, «φυόμενον ἐν πετρώδεσι καὶ παραθαλασσίαις τόποις» κατὰ τὸν Διοσκορίδη ⁵⁰.
- κύπερη** (ἡ) καὶ **λάπαθο** (τὸ) : δύο ἄλλα πάλι φυτὰ ποὺ κράτησαν τὸν ἀρχαϊσμό τους : **κύπειρος** (ἡ), **λάπαθον** (τό).
- μανίτες** (οἱ) : οἱ ἀρχαῖοι ἀμανίται (51), τὰ μανιτάρια τῆς κοινῆς.
- μανδραούρα** (ἡ) : ὁ ἄρρην καὶ ὁ θῆλυσ μανδραγόρας τοῦ Διοσκορίδη ⁵². «Εἶναι μερικὲς μαντραοῦρες ποὺ λέγονται ἀρσενικὲς καὶ μερικὲς θηλυκὲς. Οἱ τσαταλωτὲς εἶναι ἀρσενικὲς» ⁵³. Ὁ λαϊκὸς μας πληροφοριοδότης μὲ τὸ δικό του τὸ στόμα μᾶς ξαναλέει παλιὲς δοξασίαις γιὰ τὴ φύση τοῦ φυτοῦ, δοξασίαις τῆς ἐποχῆς τοῦ πατέρα τῆς Ἑλληνικῆς Φαρμακολογίας, τοῦ Διοσκορίδη ⁵⁴.
- μελάθι** (τὸ) : ὁ σπόρος τοῦ κρομμυδιοῦ. Στὸ νοῦ μας ἔρχεται τὸ «μελάνθιον», τοῦ Ἱπποκράτη ⁵⁵ καὶ τοῦ Διοσκορίδη ⁵⁶, τὸ γνωστὸ σήμερα κίμινο, ποὺ τὰ ἀρωματικά του σπέρματα τὰ βάζουμε ἀκόμα ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιὰ σὲ φαγητὰ καὶ γλυκύσματα.
- μερσινὲ** ἢ **μερσινιά** (ἡ) καὶ **μόπλευρο** (τὸ) : τὰ φυτὰ μυρσίνη καὶ βούπλευρος ⁵⁷.
- πρίνος** (ό) : ὁ ὀρεινὸς πρίνος τοῦ Θεόφραστου ⁵⁸.
- ράπη** (ἡ) : τὰ στελέχη τῶν δημητριακῶν ποὺ ἀπομένουν στὸ χωράφι μετὰ τὸ θερισμό. Εἶναι ἡ ράπα τοῦ Ἡσύχιου ⁵⁹.
- σάψυχος** (ό) καὶ **σάψυχο** (τὸ) : τὸ εὐῶδες σάμψυχον τοῦ Διοσκορίδη, ποὺ ἀπὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα τὰ παλιὰ μέχρι σήμερα «τὸ ἀφέψημα αὐτοῦ πινόμενον ἀρμόζει ἐπὶ ἀρχομένων ὑδροπικῶν καὶ δυσουρούντων καὶ στροφουμένων» ⁶⁰.
- σιρίδα** (ἡ) : ἡ ἀρχαία σέρις, δηλαδὴ τὸ ἄγριο ραδίκι, σώζεται σήμερα στὸ νησί τοῦ

45. Δημ. Σ. Καββάδα, Βοτανικὸν - Φυτολογικὸν Λεξικόν, τόμ. Δ', σ. 2018.

46. Ἀπόσπ. 82.

47. Δίφιλ., (στὸν Ἀθήν. 3, 73α).

48. Ὑλ. ἰατρ. 2, 106.

49. Nat. hist. 21, 87.

50. Ὑλ. ἰατρ. 2, 129.

51. Νίκανδρ., Ἀποσπ. 79. Γαλην. 6, 656. Εὐστάθ., Ὑπομν. Ὀμ. Ἰλ. 290, 3.

52. Ὑλ. ἰατρ. 4, 75.

53. Χειρόγρ. Ἱστορ. Λεξικοῦ, ἀρ. 859, σ. 55.

54. Ὑλ. ἰατρ. 4, 75.

55. Γυναικ. 1, 74.

56. Ὑλ. ἰατρ. 3, 79.

57. Νίκανδρ., Θηρ. 585.

58. Φυτ. ἱστ. 3, 3, 1.

59. Ἡσύχ.: ράπα τὴν καλάμην, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ἀυλοῦντας ραπαύλους.

60. Διοσκορ., Ὑλ. ἰατρ. 3, 39, 2.

φίδα (ή) : εἶναι κέδρος χωρὶς ἀγκάθια πού ζεῖ κοντὰ στὴ θάλασσα, ἢ παλαιὰ ἀρκευθὶς (ἀρκευθίδα>φίδα) ⁷⁸.

χομολιά (ή) : ὁ φυλλόκανθος χαμαιλέον τοῦ Θεόφραστου ⁷⁹ ἢ λευκὸς χαμαιλέον τοῦ Διοσκορίδη ⁸⁰, πού ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ χρόνια οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ καὶ πῶς πολὺ οἱ γυναῖκες, μασοῦσαν τὴν κόλλα πού ἐβγαζαν τ' ἀγκαθερὰ φύλλα καὶ ὁ καρπὸς τοῦ φυτοῦ ἀντὶ γιὰ μαστίχη· «ὄ ἀντὶ μαστίχης αὐτῶ αἱ γυναῖκες χρῶνται» μᾶς λέγει ὁ Διοσκορίδης ⁸¹.

χόρτος (ὀ) : κάθε ἀγριόχορτο προτοῦ ξεβλαστήσει, ὁ ἀρχαῖος χόρτος.

ψακόχορτο (τὸ) : Ἔτσι λέγεται, τέλος, ἓνα πικροχόρτι πού γίνεται σὲ ὑγρὰ λιβάδια, τὸ γνωστὸ μὲ τὸ ἐπιστημονικὸ του ὄνομα Ἐρυθραία τὸ Κενταύρειον (Eruthraea Centaurea). Τὸ πρῶτο συνθετικὸ τοῦ φυτοῦ αὐτοῦ εἶναι τὸ ἐπίθετο ψιακὸς > ψακός, ὁ ψίαξ τοῦ Ἡσύχιου ⁸².

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α. ΚΡΕΚΟΥΚΙΑΣ

78. Βλ. Ἱστορ. Λεξικὸ στὴ λ. ἀρκευθίδα. Κατὰ τὸν Γ. Ι. Χατζιδάκι (MNE 2, 222) ἀπὸ τὴ λ. ἀρκευθίδα «ἐλήφθη μόνον τὸ τέλος, ὡσεὶ ἦν σύνθετον, ὅθεν φίδα (ἀντὶ φτίδα) ἐν Θήρα, Νάξω, Ἄμοργῶ, Φολεγάνδρῳ, Ἰκάρῳ».

79. Φυτ. ἱστ. 6, 4, 8.

80. Ἰλ. ἱατρ. 3, 8.

81. Ἰλ. ἱατρ. 3, 8.

82. Ἡσύχ. στὴ λ. ψίακα.